De Biesbosch: al 600 jaar een unieke zoetwaterdelta

Het kan verkeren, ook in de natuur. De Biesbosch veranderde bij de Elisabethsvloed op 18 november 1421 in één klap in een groot waterrijk gebied, een binnendelta. Vanaf het midden van de negentiende eeuw werd een groot deel ingepolderd en verwerd het gebied langzaam maar zeker tot de afvoerput van Noordwest-Europa. Anno 2021 staat De Biesbosch er weer veel beter voor. Frank Saris schreef, samen met vijf co-auteurs, een boek over zes eeuwen Biesbosch, met een boodschap voor de toekomst. *Natura* vroeg Frank Saris naar zijn bevindingen.

Tekst Paul van Bodengraven

600 jaar Biesbosch, wat is de rode draad door de eeuwen heen?
"De dynamiek van dit unieke gebied. Door de Elisabethsvloed veranderde zo'n 40.000 hectare land in een zeer waardevol natuurgebied: een estuarium van ongekende omvang, waar dieren en planten goed konden leven. De loop van rivieren en de instromende zee veranderden het gebied voortdurend."

De Biesbosch
Na zes eeuwen, land van het (weer) levende water
Frank Saris, Jan van der Straaten, Han Sluiter, Valentine Wikaart, Dick Veenhuizen & Ejsmund Hinborch | Pictures Publishers | 2021 | € 39,95 | 328 blz. | ISBN 9789492576392

Wat is de rol van de mens geweest in het gebied?
"Die invloed is in het begin beperkt geweest en groeide steeds verder uit. Er werd land gewonnen door inpoldering. Vanaf 1850 zijn de eerste baggerschepen ingezet om de Merwede bevaarbaar te houden en werden dijken aangelegd. De Biesbosch werd het terrein van gorzen en grienden, waar wilgen en riet werden geoogst. Door de openverbinding met zee bleef het getij van invloed. De afsluiting van het Haringvliet in 1970, na de watersnoodramp van1953, beperkte die invloed. Daarna ging het snel bergafwaarts. De grote rivieren brachten veel vervuild water mee, de intensieve landbouw in de weer ingepolderde Groote Waard leidde tot veel extra belasting van pesticiden en stikstof. Tel daar een zware recreatiebelasting bij op en je begrijpt dat het tussen 1970 en 1980 er niet zo best uitzag voor De Biesbosch."

U bent zelf in die periode begonnen met vogels tellen in het gebied? Is daar de kiem voor dit boek gelegd?
"Ik denk het wel. Ik kwam er graag en veel en zag hoe fraai het hier zou kunnen zijn, ondanks alle druk die er op het gebied stond. Er is vrijwel geen vergelijkbaar gebied in Noordwest-Europa dat kan tippen aan onze zoetwaterdelta. Gek genoeg begon in die tijd ook de eerste verkenning naar de mogelijkheden om een nationaal park van dit gebied te maken. Ik kon als landschapsecoloog een promotieonderzoek starten bij professor Ies Zonneveld, de grote Biesbosch-kenner van Nederland. Maar het liep anders, ik ging naar SOVON en brak mijn promotieonderzoek af. De liefde voor De Biesbosch bleef en die heeft nu – samen met veertig jaar onderzoek en kennis verzamelen – zijn weerslag gekregen in dit boek."

Wat is de omslag geweest waardoor De Biesbosch weer tot bloei is gekomen?
"De dreigende overstromingen van 1993 en 1995 zijn de *game changers* gebleken. Met het programma Ruimte voor de rivieren is er veel meer aandacht voor waterberging in de natuur gekomen. Er is flink ontpolderd in het gebied, waardoor er meer water in de natuur kwam. Tel daar een strenger beleid voor lozen en rivierwaterkwaliteit bij op, en de status als nationaal park en de basis voor herstel is gelegd. De terugkeer van iconische soorten als de zeearend en de visarend hebben natuurlijk ook geholpen om De Biesbosch op de kaart te houden als uniek natuurgebied. Veel is ten goede gekeerd, maar er zijn nog genoeg bedreigingen. Denk alleen maar aan de hoeveelheid PFAS (Poly- en perfluoralkylstoffen) in het slib. Die zijn hier ook rechtstreeks afkomstig uit Dordrecht. Er is dus nog genoeg te doen. Ik hoop dat mijn boek nieuwe generaties laat zien dat dit unieke gebied blijvend bescherming en verdere ontwikkeling verdient, passend in een duurzame, klimaatbufferende toekomst." ■